

Haggadah Shel Pesach: The Fifth Son

The Lookstein Center

Source Sheet

1. תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קיז/ב
רביעי אומר עליו הלל הגדול...
2. תוס' רביעי אומר עליו הלל הגדול
רביעי גרסינן ולא גרסינן חמישי...
3. רמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ח
ויש לו למזוג כוס חמישי, ולומר עליו הלל הגדול - והוא מ"הודו לה', כי טוב" (תהילים קלו,
א), עד "על נהרות בבל" (תהילים קלז, א); וכוס זה אינו חובה, כמו ארבעה כוסות.
4. שמות ו:ו-ח
לכן אמר לבני ישראל אני ה' והוצאתי אתכם ממצרים ואתכם מעבדותם
ונצאתי אתכם ברוח נטויה ובשפטים גדלים: ז ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לא-להים
וידעתם כי אני ה' א-להיכם המוציא אתכם ממצרים: ח והבאתי אתכם אל הארץ
אשר נשאתי את ידי לתת אתה לאברהם ליצחק וליעקב ונתתי אתה לכם מורשה אני ה':
5. משנה פסחים פרק י משנה ד
... מתחיל בגנות ומסיים בשבח, ודורש מ'ארמי אבד אבי' (דברים כו, ה), עד שיגמר כל
הפרשה כלה.
6. דברים כ"ו:ה-י"א
(ה)...ארמי אבד אבי וירד מצרימה ויגר שם במתי מעט ויהי שם לגוי גדול עצום ורב: (ו) וירעו
אתנו המצרים ויענונו ויתנו עלינו עבדה קשה: (ז) ונצעק אל ה' א-להי אבותינו וישמע ה' את
קלנו ויבא את ענינו ואת עמלנו ואת לחצנו: (ח) ויוציאנו ה' ממצרים ביד חזקה וברוע נטויה
ובמרא גדל ובאותות ובמפתים: (ט) ויבאנו אל המקום הזה ויתן לנו את הארץ הזאת ארץ זבת
חלב ודבש: (י) ועתה הנה הבאתי את ראשית פרי האדמה אשר נתתה לי ה' והנחתו לפני ה'
א-להיך והשתחוית לפני ה' א-להיך: (יא) ושמת בכול הטוב אשר נתן לך ה' א-להיך ולביתך
אתה והלוי והגר אשר בקרבך:
7. ילקוט שמעוני דברים פרק כו המשך סימן תתקלח / הגדה של פסח
צא ולמד מה בקש לבן הארמי לעשות ליעקב אבינו, שפרעה לא גזר אלא על הזקרים ולבן בקש
לעקור את הכל שנאמר, ארמי אבד אבי וירד מצרימה ויגר שם במתי מעט, ויהי שם לגוי גדול
עצום ורב:
ויענונו - כמה שנאמר, וישימו עליו שרי מסים למען ענותו בסבלותם ויבן ערי מסכנות לפרעה
את פתם ואת רעמסס:
ויתנו עלינו עבדה קשה - כמה שנאמר, ויעבדו מצרים את בני ישראל בפרך:
ונצעק אל ה' א-להי אבותינו, וישמע ה' את קלנו ויבא את ענינו ואת עמלנו ואת לחצנו:
ונצעק אל ה' א-להי אבותינו - כמה שנאמר, ויהי בימים הרבים ההם וימת מלך מצרים ויגאחיו
בני ישראל מן העבדה ויזעקו, ותצל שועתם אל הא-להים מן העבדה:
וישמע ה' את קלנו - כמה שנאמר, וישמע א-להים את נאקתם ויזכר א-להים את בריתו את
אברהם את יצחק ואת יעקב:
ויבא את ענינו - זו פרישות דרך ארץ, כמה שנאמר, ויבא א-להים את בני ישראל וידע א-להים:
ואת עמלנו - אלו הבנים, כמה שנאמר, כל הון הילוד היארה תשליכוהו וכל הבת תחיון:
ואת לחצנו - זו הדחוק, כמה שנאמר, וגם ראיתי את הלחץ אשר מצרים לוחצים אותם:
ויוציאנו ה' ממצרים, ביד חזקה, וברוע נטויה, ובמרא גדול, ובאותות, ובמפתים:
ויוציאנו ה' ממצרים - לא על ידי מלאך, ולא על ידי שרף, ולא על ידי שלים, אלא הקדוש ברוך
הוא בכבודו ובעצמו, שנאמר, ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה והכיתי כל בכור בארץ מצרים
מאדם ועד בהמה ובכל א-להי מצרים אעשה שפטים אני ה':

Haggadah Shel Pesach: The Fifth Son

The Lookstein Center

ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה, אני ולא מלאך, והפיתי כל בכור בארץ מצרים, אני ולא שרף, ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים, אני ולא השליח, אני ה', אני הוא ולא אחר:
בִּיד חֲזָקָה - זו הדבר. כמה שנאמר, הנה יד ה' הויה במקנה אשר בשדה בסוסים בחמורים בגמלים בבקר ובצאן דבר כבד מאד:

ובזרע נטויה - זו החרב. כמה שנאמר, וחרבו שלופה בידו נטויה על ירושלים:
ובמרא גדול - זו גלוי שכינה. כמה שנאמר, או הנסה א-להים לבא לקחת לו גוי מקרב גוי במסות באתת ובמופתים ובמלחמה וביד חזקה ובזרוע נטויה ובמוראים גדלים ככל אשר עשה לכם ה' א-להיכם במצרים לעיניך:

ובאתת - זה המטה. כמה שנאמר, ואת המטה הזה תקח בידך אשר תעשה בו את האתת:

8. משנה פסחים פרק י משנה ד

מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות, שבכל הלילות אנו אוכלין חמץ ומצה, הלילה הזה כלו מצה. שבכל הלילות אנו אוכלין שאר ירקות, הלילה הזה מרור. שבכל הלילות אנו אוכלין בשר צלי, שלוק, ומבשל, הלילה הזה כלו צלי. שבכל הלילות אנו מטבילין פעם אחת, הלילה הזה שתי פעמים. ולפי דעתו של בן, אביו מלמדו. מתחיל בגנות ומסיים בשבח, ודורש מארמי אויב אבי, עד שיגמור כל הפרשה כלה:

9. שמות י"ג:י"ח

יח ניסב א-להים את העם דרך המדבר ים סוף וחמשים עלו בני ישראל מארץ מצרים:

10. רש"י שם

וחמשים. אין חמושים אלא מזויינים (לפי שהסיבתן במדבר גרם להם שעלו חמושים שאילו היה דרך ישוב לא היו מחומשים להם כל מה שצריכין אלא כאדם שעובר ממקום למקום ובדעתו לקנות שם מה שיצטרך אבל כשהוא פורש למדבר צריך לזמן כל הצורך וכתוב זה לא נכתב כי אם לשבר את האוזן. שלא תתמה במלחמת עמלק ובמלחמות סיחון ועוג ומדין מהיכן היו להם כלי זיין שהכו ישראל בחרב. ברש"י ישן) וכן הוא אומר (יהושע א) ואתם תעברו חמושים. וכן תרגם אונקלוס מזרזין כמו (בראשית יד) וירק את חניכיו וזריז. דבר אחר חמושים מחומשים אחד מחמשה יצאו וארבעה חלקים מתו בשלשת ימי אפילה:

The
Lookstein
Center
Bar-Ilan University